

PUDASJÄRVEN ISO-KALLIOSUON (II) PESIMÄLINNUSTOSELVITYS 2008

Vapo Oy

Riekko kuuluu alueen pesimälinnustoon

Sisältö

1. Johdanto.....	3
2. Tutkimusalue	3
3. Aineisto ja käytetyt menetelmät	4
3.1 Kartoituslaskentamenetelmä	4
4. Tulokset.....	5
4.1 Alueella pesivät EU:n Lintudirektiivin liitteen I pesimälajit.....	5
4.2 Alueella esiintyvät kansallisessa uhanalaisluokituksessa (Rassi ym. 2001) mainitut lintulajit	6
5. Yhteenveto	7
6. Lähteet ja kirjallisuus.....	8
7. Liitteet.....	9

1. Johdanto

Pöyry Environment Oy/Vapo Oy tilasivat keväällä 2008 Suomen Luontotieto Oy:ltä Pudasjärven Iso – Kalliosuon (II) alueen pesimälinnustoselvityksen. Alueelle on suunniteltu turpeenottoa ja selvitystä käytetään hankkeen suunnittelun ympäristövaikutusten arvioinnissa. Pesimälinnuston inventoinnissa selvitettiin Kalliosuolla ja sen välittömässä lähiympäristössä pesivän maalinnuston lajisto ja parimäärät. Selvityksessä kiinnitettiin erityishuomio EU:n Lintudirektiivin (Council Directive 79/409/ETY) liitteen I pesimälajeihin ja kansallisessa uhanalaisuusselvityksessä (Rassi ym. 2002) mainittuihin pesimälajeihin.

2. Tutkimusalue

Pudasjärven kaupungissa sijaitseva Iso-Kalliosuo on laajan, rikkonaisen suo- ja metsäalueen keskellä sijaitseva avosuo. Inventointialueen pinta-ala on 88 ha + 83 ha ja se koostuu kahdesta maakannaksen erottamasta selvärajaisesta, nevaksi luokiteltavasta suosta. Inventointialueen sijainti ja raja-alue on esitetty liitekartassa 1.

Kasvillisuudeltaan kummatkin suokuviot ovat melko samantyyppisiä ja suurin osa alueesta on vetistä ja vaikeakulkuista rimpinevaa. Ravinteisuudeltaan osa alueesta on selkeästi melko ravinteikasta mesotrofista suota, jossa kasvilajisto on keskimääräistä monimuotoisempaa. Alueella esiintyy myös laikuittain selkeää rahkasammalrimpinevaa ja myös saranevaa. Rimmät ovat melko matalia ja kuivia laikkuja on kummallakin suolla hyvin vähän. Suon reunamilla on paikoin hyvin upottava reunahetteikkö, kivennäismaan reunassa. Alueella on runsaasti hetteiköitä ja inventointiaikana myös avovesilampareita, jotka kuitenkin vaikuttivat kausikosteilta. Avointa nevaa reunustaa ojitusten muuttama mäntyä ja hieskoivua kasvava räme, joka kasvillisuudeltaan on pääosin vaivaiskoivun dominoimaa suurvarpurämettä sekä paikoin myös harvakasvuista tupasvillarämettä. Paikoin ojitus on kuivattanut reuna-alueita niin että soinen luontotyyppi on muuttumassa metsäiseksi luontotyyppiä. Nevan reuna-alueilla on myös rämeitä ja nevan ja rämeen muodostamia yhdistelmätyyppejä. Selvitysalueella ympäröivät pääosin ojitetut suot ja soiden välissä mäntyvaltaiset kuivat kankaat. Kahden inventointialueen välissä kulkee metsätie ja alueelle pääsee helposti autolla. Reuna-alueiden ojituksesta huolimatta alueen nevoja voi pitää luonnontilaisina tai ainakin luonnontilaisen kaltaisina..

Iso-Kalliosuon itäisempi osa

3. Aineisto ja käytetyt menetelmät

Kallasuon alueen pesimälinnusto selvitettiin kartoituslaskentamenetelmää käyttäen. Selvityksessä inventoitiin alueen pesimälajisto ja pesivien parien määrä. Inventointi suoritettiin 11.6.2008 Koskimiehen & Väisänen (1988) sekä Turveteollisuusliitto ry:n (2002) linnustolaskennasta antamia toimintaohjeita soveltaen. Maastotöistä vastasivat ja raportin kirjoittivat FM, biologi Jyrki Oja ja Satu Oja Suomen Luontotieto Oy:stä. Raportin taittoi Eija Rauhala (tmi Eija Rauhala). Selvityksessä käytetyn karttamateriaalin luovutti tilaaja käyttöömmme.

3.1 Kartoituslaskentamenetelmä

Inventointialueen pesimälinnusto selvitettiin kartoituslaskentamenetelmän avulla (Koskimies 1988). Linnuston laskentamenetelmistä kartoituslaskenta on tarkin, mutta samalla työläin, mikäli laskentakertoja on useampi kuin yksi. Kartoituslaskentamenetelmää käytetään yleisesti maalinnuston selvitys- ja seurantamenetelmänä ja menetelmänä se on hyvin yksinkertainen ja helposti toteutettavissa.

Kartoituslaskentamenetelmä perustuu tavallisesti useaan käyntikertaan tutkimusalueella. Kuten muutkin pesimälinnustoon kohdistuvat laskentamenetelmät sen pohjana on lintujen reiviirikäyttäytyminen. Kullakin käyntikerralla merkitään kartalle kaikki pesivää paria osoittavat havainnot. Useimmiten havainto on laulava koiras, mutta myös pesät, juuri pesästä lähteneet maastopoikaset sekä varoittelevat naaraat ovat pesivää paria osoittavia havaintoja. Havainnot merkitään käyntikartalle, jonka tulisi olla mahdollisimman tarkka. Käytännössä peitepiirros, johon voi merkitä omia karttamerkkejä, on usein paras vaihtoehto.

Kartoitus on hidas, mutta hyvin tehokas laskentamenetelmä. Yhdellä käyntikerralla havaitaan metsämaastossa keskimäärin 60 % alueella pesivistä lintupareista ja kymmenellä jo 99,5 % (Enemar 1959). Avomaastossa, kuten suoymäristössä kartoituslaskentamenetelmä on hyvin toimiva.

Yhden laskentakerran menetelmällä ei välttämättä havaita kaikkia alueella esiintyviä lintuja niiden satunnaisen liikkumisen sekä olosuhteiden vaikutusten takia. Kartoituslaskentamenetelmällä yhdellä käyntikerralla havaitaan metsämaastossa noin 60 % pesimälinnuista, mutta avomaastossa havaintotehokkuus voi olla jopa yli 80 %. Lyhytkasvuisilla nevoilla yhdellä käyntikerralla voidaan olosuhteiden ollessa suotuisat havaita lähes kaikki alueella pesivät lintuparit, mikäli laskennan ajoitus osuu oikeaan aikaan (mm. Koskimies ja Väisänen 1988).

Iso-Kalliosuon läntisempi osa

Kattavamman ja yksityiskohtaisemman tiedon saamiseksi tulisi laskentakertoja olla mielellään vähintään kaksi (Turveteollisuusliitto ry 2002). Yhden laskentakerran kartoituslaskentamenetelmällä saadaan kuitenkin kasvillisuudeltaan yhtenäisillä ja erityisesti avoimilla soilla lajistosta ja parimääristä riittävän hyvä yleiskuva.

Tulosten tulkinnassa inventointialueen rajalla havaitut parit tulkittiin lajikohtaiseksi alueella pesiviksi. Kahlaajat tulkittiin pääsääntöisesti alueella pesiviksi, samoin kuin avosoiden varpuslinnut. Selkeät metsälajit tulkittiin alueen ulkopuolella pesiviksi. Kanalinnot tulkittiin pesiviksi, mikäli kyse oli yksinäisestä naarasta, pesästä tai poikasesta. Kanalinnot koirasparvet laskettiin, mutta pesiviksi niitä ei tulkittu. Yksittäin liikkuvat riekot tulkittiin kuitenkin suon pesimälajistoon. Laajan reviirin omaavat linnut (mm. palokärki, korppi ja petolinnut) laskettiin alueen pesimälinnustoon, mikäli reviirin oletettiin ulottuvan laajalle suon alueelle.

4. Tulokset

Iso-Kalliosuo II alueella havaittiin pesimäaikaisessa kartoituslaskennassa yhteensä 19 lintulajia ja 55 lintuparia. Alueen pesimälinnuston lajimäärä on kohtalainen ja linnuston tiheys on keskimääräistä suurempi. Neva-alueen avosuolajistoon kuului vain 7 lajia, joista liro oli runsain kahlaajalaji (7 paria) ja kapustarinta lähes yhtä yleinen (5 paria). Muista kahlaajista alueella esiintyvät sekä taivaanvuohi (2 paria) että pikkukuovi (1 pari). Varpuslinnuista sekä niittykirvinen että keltävästäräkki esiintyivät kohtalaisen runsaina.

Inventointialueen kanalinnot vaikuttivat runsaasti ja alueen lajistoon kuuluu riekko, metso ja teeri. Soilta ja soiden reunamilta löytyi runsaasti kaikkien näiden lajien jätöksiä.

Pesimälinnuston tiheys on kohtalainen eli 0.32 paria hehtaarilla. Suurin osa lintupareista pesi nevojen keskiosan mörkimällä kohdalla, ja koska inventointialueeseen kuului niukasti puustoisia rämeitä oli metsälintujen osuus kokonaisparimäärästä vähäinen. Suon läntisen osan rimmeltä löytyi kapustarinnan ja riekon syödyt jäännökset ja syönnösjalkien perusteella alueella saalistaa muuttohaukka. Laji ei kuitenkaan pesi nyt inventoidulla alueella.

4.1 Alueella pesivät EU:n Lintudirektiivin liitteen I pesimälajit

Liro (*Tringa glareola*) 7 paria

Suomessa vielä runsaslukuinen liro pesii monentyyppisillä soilla ja kosteikoilla ja laji on usein soiden runsaslukuisin kahlaajalaji. Iso-Kalliosuolla laji oli runsain kahlaaja ja myös lähisoilla laji pesi yleisenä. Liro kuuluu myös Suomen kansainvälisiin erityisvastuulajeihin (EVA), joiden suojelemisesta Suomella on erityinen kansainvälinen vastuu.

Liro kuuluu alueen pesimälinnustoon

Kapustarinta (*Pluvialis apricaria*) 5 paria

Kapustarinta pesii erityyppisillä nevoilla, mutta kanta on tihein Pohjois-Suomen puuttomilla varpunummilla. Laji suosii suuria keidassoita, joilla on pesäpaikaksi soveltuvia kuivahkoja mätäspintoja. Ruohoisilta ja reheviltä soilta laji usein puuttuu. Iso-Kalliosuon läntisimmällä osalla pesi neljä kapustarintaparia ja itäisellä suolla yksi pari

Metso (*Tetrao urogallus*) 2 paria

Metso on vanhojen ja keski-ikäisten havumetsien tyyppilaji, joka kuitenkin ruokailee ja joskus jopa pesii rämeillä ja rämeenreunoilla. Ravintoa etsiessään metsot saattavat joskus liikkua myös hyvin avoimilla nevoilla. Kalliosuon läntisemmän suon pohjoisreunassa havaittiin kaksi yksinäistä metsonaarasta ja metson jätöksiä havaittiin koko alueella runsaasti.

Teeri (*Tetrao tetrix*) 1 pari

Teeri on yleinen boreaalisen havumetsävyöhykkeen pesimälintu joka viihtyy mielellään erilaisissa reunavyöhykkeissä. Laji pesii harvoin avosoilla, mutta rämeillä laji saattaa pesiä. Iso-Kalliosuon itäisemmästä osasta löytyi juuri kuoriutunut teeripoikue aivan suon reunalta. Teeri on luokiteltu kansallisessa uhanalaisluokituksessa silmälläpidettäviin (NT) lajeihin

4.2 Alueella esiintyvät kansallisessa uhanalaisluokituksessa (Rassi ym. 2001) mainitut lintulajit

Käki (*Cuculus canorus*) 2-3 paria

Iso-Kalliosuolla useaan otteeseen havaitun käen reviiri on useiden neliökilometrien laajuinen ja myös Kalliosuot kuuluvat usean käkiparin reviiriin. Kansallisessa uhanalaisluokituksessa käki luetaan silmälläpidettäviin lajeihin. Useat soilla pesivät varpuslinnut kuuluvat käen isäntälajeihin.

Teeri (*Tetrao tetrix*) 1 pari

Kts. kappale 4.1

Taulukko 1. Iso-Kalliosuon (II) pesimälinnusto parimäärineen

Laji	Parimäärä
Riekko (Lagopus lagopus)	2
Metso (Tetrao urogallus)	2
Teeri (Tetrao tetrix)	1
Kapustarinta (Pluvialis apricaria)	5
Taivaanvuohi (Gallinago gallinago)	2
Pikkukuovi (Numenius phaeopus)	1
Liro (Tringa glareola)	7
Käki (Cuculus canorus)	2
Hömötiainen (Parus montanus)	1
Punakylkirastas (Turdus iliacus)	2
Laulurastas (Turdus philomelos)	1
Pajulintu (Phylloscopus trochilus)	5
Metsäkirvinen (Anthus trivialis)	2
Niittykirvinen (Anthus pratensis)	7
Keltävästäräkki (Motacilla flava)	8
Västäräkki (Motacilla alba)	1
Urpainen (Carduelis flammea)	2
Peippo (Fringilla coelebs)	3
Pajusirkku (Emberiza schoeniclus)	1

Yhteensä 19 lajia

Yhteensä pesiviä pareja 55

5. Yhteenveto

Iso-Kalliosuon (II) alueen pesimälinnusto on lajimäärältään kohtalainen ja myös linnuston tiheyttä voi pitää kohtalaisena. Pesimälajisto on hyvin tyypillistä Oulun läänin suurien nevojen ja rämesoiden lajistoa. Avosoiden lajistoa on alueella kohtalaisesti ja metsälinnuston osuus kokonaisparimäärästä on vähäinen. Suojelullisesti merkittävimpiä ovat EU:n lintudirektiivin liitteessä I mainitut

kapustarinta, liro, metso ja teeri. Iso-Kalliosuon ja sen lähialueen linnustollinen arvo on inventoinnin tulosten perusteella kokonaisuudessaan sekä lajistollisesti että linnuston tiheydellä mitattuna tavanomainen. Linnustollisesti arvokkaimmat alueet ovat soiden keskiosien kosteimmat rimpi - ja rahkasammalnevat.

6. Lähteet ja kirjallisuus

- Asanti, T., Gustafsson, E., Hongell, H., Hottola, P., Mikkola-Roos, M., Osara, M., Ylimaunu, J. & Yrjölä, R. 2003: Kosteikkojen linnuston suojeluarvo. Suomen ympäristö 596. Edita Prima Oy. Helsinki.
- Enemar, A. 1959: On the determination of size and composition of a passerine bird population during a breeding season. A methodological study. – Vår Fågelvärld suppl. 2:1-114.
- Koskimies, P. & Väisänen, R.A. 1988: Linnustonseurannan havainnointiohjeet. – Helsingin yliopiston eläinmuseo, 2. Painos. Helsinki.
- Rassi, P., Alanen, A., Kanerva, T. & Mannerkoski, I. (toim.) 2001: Suomen lajien uhanalaisuus 2000. — Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus, Helsinki, 432 s.
- Tucker, G. & Heath, M. 1995: Birds in Europe- Their conservation status. BirdLife Conservation Series No. 3. 600p
- Turveteollisuusliitto ry. 2002: Turvetuotannon ympäristövaikutusten arviointi. Ohjeita turvetuotannon luonto- ja naapuruussuhdevaikutusten arvioimiseksi. – Jyväskylä.
- Väisänen, R.A., Lammi, E., Koskimies, P. 1998: Muuttuva pesimälinnusto. – Otavan Kirjapaino, Keuruu. ISBN 951-1-12663-6.
- Valtakunnallinen soidensuojelun perusohjelma. Maa- ja metsätalousministeriö 1981. - 164 s.

7. Liitteet

– karttaliite 1

